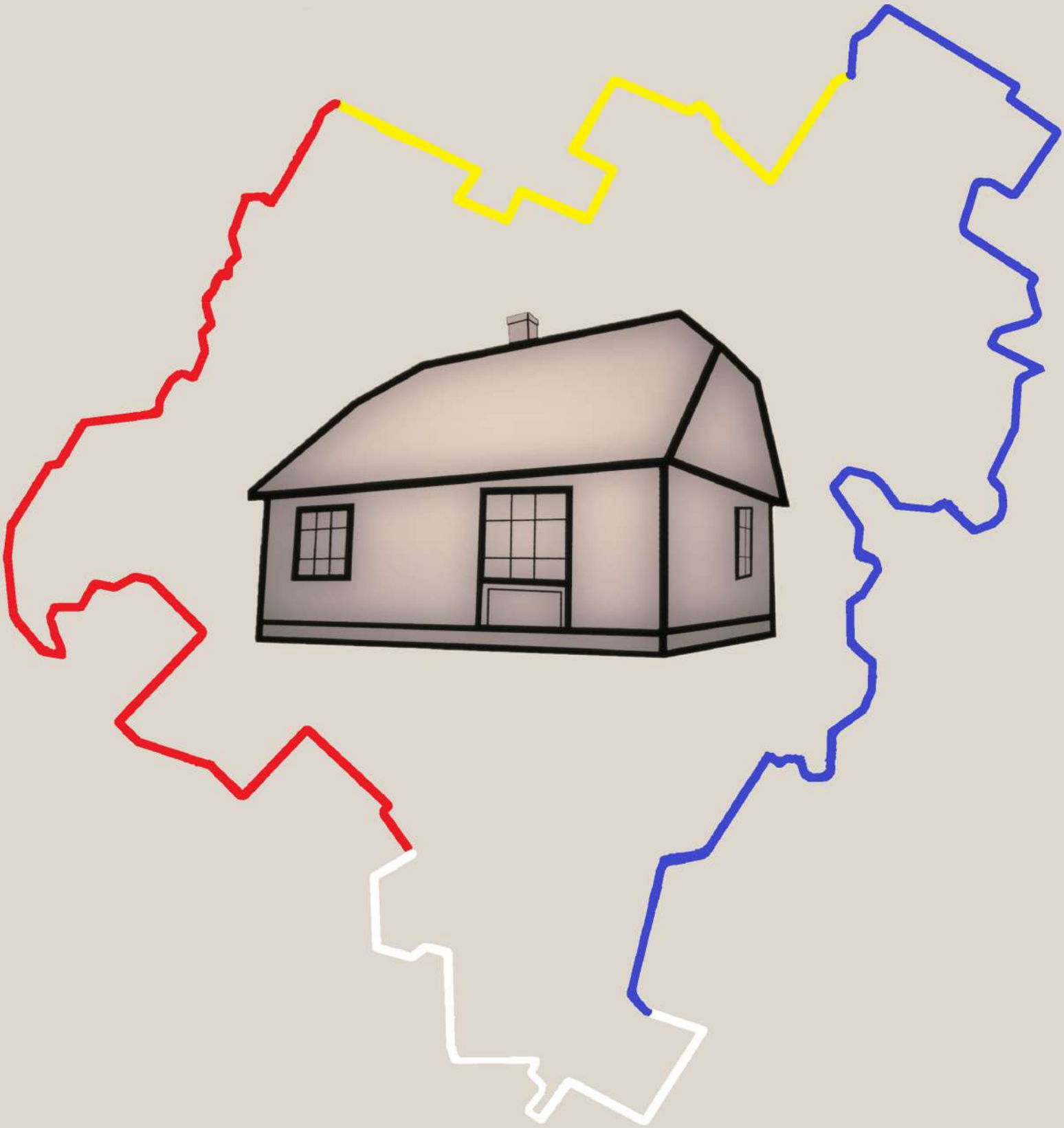

Skarżysko-Kamienna

2023

Piotr Kardyś

Marcin Janakowski

Przewodnik po szlaku architektury drewnianej w powiecie skarżyskim

Skarżysko-Kamienna

2023

Opracowanie redakcyjne:

Piotr Kardyś

Marcin Janakowski

Projekt okładki:

Marcin Janakowski

Copyright © by Fundacja Wczoraj dla Jutra

Skarżysko-Kamienna 2023

Żadna część ani całość publikacji nie może być reprodukowana ani przetwarzana
w jakiejkolwiek formie bądź użyta do innej publikacji bez pisemnej zgody wydawcy.

Wydawca:

Fundacja Wczoraj dla Jutra

ul. Lubelska 43, 21-050 Piaski

biuro@fundacjawczorajdlajutra.pl

NIP: 5372632578, REGON: 36366135800000

ISBN: 978-83-966685-4-7

Wydanie I

Publikacja została współfinansowana ze środków Powiatu Skarżyskiego w ramach otwartego konkursu ofert na realizację zadania publicznego z zakresu turystyki i krajoznawstwa na rok 2023.

SKARŻYSKI
POWIAT Z WIDOKIEM
NIE TYLKO NA GÓRY

FUNDACJA
WCZORAJ
DLA JUTRA

Szanowni Państwo!

Poznawanie architektury drewnianej powiatu skarżyskiego, oprócz bezdyskusyjnych walorów edukacyjnych, może być także niezwykle interesującą przygodą i okazją do kreatywnej aktywności fizycznej. Oddajemy zatem do rąk Czytelników przewodnik – a właściwie zestaw propozycji – obejmujący piesze i rowerowe wędrówki po powiecie skarżyskim śladami architektury drewnianej. Nasza propozycja ma służyć wszystkim zainteresowanym jako swoiste narzędzie, pretekst do tworzenia własnych szlaków, tras, także poznawania i zachwycania się tą częścią regionu świętokrzyskiego.

Proponowane trasy śladem dawnego, przedwojennego, budownictwa drewnianego pozostają oczywiście tylko i wyłącznie próbą pokazania bogactwa obszaru obecnego powiatu w tym zakresie. W naszych sugestiach uwzględniono – co zrozumiałe – zaledwie niewielki procent przykładów budynków drewnianych sprzed II wojny światowej, aby uważny wędrowiec/rowerzysta/podróżnik mógł nacieszyć oko także odkrywanymi przez siebie drobniejszymi przykładami codziennej, wciąż użytkowanej architektury. Obiekty te wkomponowane są, co warto podkreślić, w przepiękną przyrodę regionu, dzięki czemu podróż szlakiem architektury drewnianej to także możliwość spędzenia czasu pośród naturalnych walorów powiatu skarżyskiego.

Charakterystyka zabudowy mieszkalnej, użytkowej i sakralnej tego regionu została wstępnie opisana i przedstawiona w osobnej publikacji: P. Kardyś, M. Janakowski, *Przykłady przedwojennej architektury drewnianej w powiecie skarżyskim. Katalog*, Skarżysko-Kamienna 2023, dostępnej także w formie cyfrowej: https://www.fundacjawczorajdlajutra.pl/?page_id=312. Przed wyruszeniem w trasę zachęcamy do zapoznania się z katalogiem przedwojennej architektury drewnianej, który to niewątpliwie urozmaici podróże po powiecie skarżyskim.

Do Państwa dyspozycji oddajemy szereg propozycji tras pieszych oraz rowerowych – wedle woli oraz zainteresowań. Mają one charakter zarówno bardzo regionalny, dotyczący jednego miasta czy gminy, a także nieco bardziej ogólny, obejmujący teren całego powiatu. Umieszczone w przewodniku szlaki przemierzaliśmy wielokrotnie, szukając śladów i przykładów przedwojennej architektury drewnianej. Dziś do tej przygody zapraszamy naszych Czytelników. Chcemy aby publikacja ta towarzyszyła przy organizacji rajdów szkol-

nych, wycieczek krajoznawczych, weekendowych spacerów. To także dziesięć pomysłów na pokazanie naszego regionu gościom z innych części Polski przy okazji wiosennych czy letnich odwiedzin.

Celem naszego działania było i pozostaje przekazanie wszystkim zainteresowanym pomocnego przewodnika w formie cyfrowej, który może stać się inspiracją do własnego odkrywania naszych „Małych Ojczyzn" przy okazji podążania śladem przedwojennej architektury drewnianej. Mając nadzieję, iż nasza praca spotka się z dobrym przyjęciem, życzymy radości z poznawania powiatu skarżyskiego – powiatu nie tylko z widokiem na góry.

Piotr Kardyś

Marcin Janakowski

1. PROPOZYCJA:

Rowerem po szlaku „żywej" architektury drewnianej.

ODLEGŁOŚĆ: OK. 40 KM

SUGEROWANY CZAS: OK. 4 GODZ.

Nasz rowerowy rajd szlakiem drewnianej zabytkowej (i nie tylko) architektury drewnianej w powiecie skarżyskim proponujemy zacząć od chyba najważniejszego skarżyskiego zabytku, jakim jest drewniany kościół pod wezwaniem św. Józefa Oblubieńca NMP na Zachodnim. Postawiony w konstrukcji słupowo ramowej na miejscu starszego, z drewna sosnowego pozyskanego w trakcie karczowania lasów pod budowę Państwowej Fabryki Amunicji, ma formę świątyni dwuczęściowej, z której szersza jest trójnawowa, węższa jednonawowa, posiada dwie przybudówki, sklepienie ma formę trapezu o różnej wysokości. Wnętrze ożywiają dwa rzędy murowanych kolumn i chór wsparty na ośmiu słupach. Całość wieńczy ośmioboczna wieżyczka z sygnaturką, blaszanym hełmem z latarnią. Obok stoi również drewniana dzwonnica w konstrukcji słupowo-ramowej wzniesiona na planie kwadratu, o ścianach zwężających się ku górze, obecnie nakryta współczesnym dachem namiotowym z blachy. Przy kościele (przy ogrodzeniu plebanii) zachowana jest ławeczka na której przesiadywał Leopold Staff. Koniecznie warto jeszcze wspomnieć o wolnostojącej kapliczce z Matką Boską ufundowaną przez pracowników PFA.

Ze Skarżyska Zachodniego proponujemy pojechać w kierunku Rejowa, gdzie przy ul. Multanka 1 i 12 zobaczymy dawne drewniane przedwojenne domy, z których pierwszy ma charakter chałupy z sienią, o konstrukcji ścian sumikowo-łątkowej łą-

czony w narożach na zrąb (tzw. jaskółczy lub rybi ogon), na podmurówce z kamieni polnych łączonych zaprawą, wąskofrontowy, półtoratraktowy, z dobrze widocznymi zakończeniami belek stropowych (dach dwuspadowy współczesny) i belkami podwalinowymi (przyciesiami) łączonymi na zakład. Drugi to dom o charakterze willowym, piętrowy, o takiej samej konstrukcji jak opisany wcześniej (dach wielospadowy współczesny). Również i w tym przypadku można zaobserwować znakomicie zachowane belki podwalinowe i stropowe.

Dalej jadąc wzdłuż zalewu przez las, szlakiem od strony ośrodka wypoczynkowego możemy obejrzeć pozostałości dawnego ośrodka harcerskiego. Drewniany budynek piętrowy, na podmurówce z materiału z lokalnego kamieniołomu, z tarasem i werandą pomimo swoich lat i obecnego braku gospodarza wciąż prezentuje się bardzo okazale. Jest najlepszym zachowanym w powiecie skarżyskim reprezentantem drewnianego budownictwa o charakterze wypoczynkowo-uzdrowiskowym. Warto dodać, że przy tejże ulicy, jeszcze kilkanaście lat temu można było zobaczyć kolejne dwa tego typu budynki (obecnie całkowicie zmodernizowane) – wille drewniane rozebrane i przeniesione w czasie wojny z Czarnieckiej Góry dla dyrekcji skarżyskiego HASAG-u.

Następnym punktem może być drewniana kapliczka św. Jana Nepomucena w Suchedniowie przy ul. Warszawskiej (obok przystanku bus). Pochodzi z końca XIX stulecia, wzniesiona została na planie czworoboku na niewielkim wyniesieniu, w konstrukcji słupowej z jedną tylną ścianą pełną, nakrytą czterospadowym gontowym dachem zwieńczonym krzyżem, z figurą świętego wewnątrz. Reprezentuje typową dla krajobrazu świętokrzyskiego formę kapliczek stawianych w miejscowościach o charakterze wiejsko-miejskim (por. kaplice pw. św. Rocha w Mostkach). Jadąc dalej w kierunku Łącznej koniecznie należy się zatrzymać przed drewnianym budynkiem Zgromadzenia Sióstr Imienia Jezus. Jest to dawny dwór Fitaszewskich pod nr. 54 (ul. Kielecka), z ekstrawaganckim trzykolumnowym podwójnie gankiem, z podjazdem i klombem (z 1870 roku).

Dalej proponujemy udać się przez Ostojów w kierunku Łącznej. Po drodze, pod adresem ul. Żeromskiego 1, można zaobserwować zachowaną dawną chałupę ze stodołą. Naprzeciw, pod nr. 4, możemy zwiedzić (przy zgodzie, ewentualnie wcześniejszym umówieniu się) galerię rzeźby drewnianej.

Z Łącznej warto pojechać do Zagórza, gdzie m.in. pod nr.: 11, 32, 35, 37, 40, 45 nie tylko możemy oglądać zachowane w dobrym stanie, wciąż pełniące swoją rolę przedwojenne domy drewniane, o zabytkowym charakterze, niektóre z oryginalnymi gankami zdobionymi drewnianym fryzem pod okapem. Bardzo dobrze i tym razem możemy zaobserwować konstrukcje sumikowo-łątkowe, zręby, podwaliny, podmurówki z lokalnych polnych kamieni. Jednak najciekawszym obiektem jest niewątpliwie drewniana wiejska kapliczka domkowa z figurą Matki Boskiej wewnątrz, z bardzo ładnym tradycyjnym fryzem drewnianym pod okapem pełniącym formę wiatrołapu. Wzniesiona na planie kwadratu nakryta została dwuspadowym dachem.

W drogę powrotną proponujemy wrócić przez Zaskale i Ostrów do Łącznej (Kamionki), gdzie przy kościele możemy obejrzeć zabytkową drewnianą dzwonnicę z lat 20. ubiegłego wieku. Jadąc dalej wzdłuż torów dotrzemy ulica Koszykowa do Jędrowa, gdzie w pobliżu młyna pod nr. 20 możemy zobaczyć wspaniale zachowaną zabytkową drewnianą willę piętrową, o ścianach w konstrukcji sumikowo-łątkowej łącznych w narożach na zrąb (jaskółczy lub inaczej rybi ogon), nakrytą wielospadowym dachem. Osoby nie będące w kondycji pozwalającej na powrót rowerem do Skarżyska-Kamiennej mogę wrócić korzystając z PKP. Z Jędrowa jedziemy dalej przez Berezów do centrum Suchedniowa. Możemy się po drodze zatrzymać pod nr. 77, 39, 14 i 8, i obejrzeć kolejne przykłady przedwojennego, nierzadko ponad stuletniego budownictwa drewnianego.

W Suchedniowie przy ul. Mickiewicza 1 i 5 możemy podziwiać dwa przykłady budownictwa rodem z pierwszej połowy XIX stulecia – to domy dawnych urzędników górniczych, wówczas pełniące także funkcje administracyjne. Szczególnie ten drugi wygląda imponująco. Zadbany, zamieszkany i stale konserwowany o charakterze dworkowym z centralnym gankiem reprezentuje typ domów suchedniowskich zamieszkiwanych przez dawnych urzędników i kadrę techniczną.

Ostatnim proponowanym punktem na trasie rowerowej z bogato reprezentowaną przedwojenną architekturą drewnianą w Suchedniowie może być Stokowiec. Pod nr. 3, 35, 44 zobaczymy domy szerokofrontowe, jedno-, półtora i wielotraktowe, na podmurówkach z miejscowego kamienia polnego, w typowej konstrukcji sumikowo-łątkowej łączone w narożach na zrąb (tzw. jaskółczy/rybi ogon). Częściowo możliwe są do zobaczenia belki podwali-

nowe łączone na nakładkę oparte bezpośrednio na kamieniach, a także końcówki belek stropowych.

Powrót proponujemy wzdłuż zalewu rejowskiego (obok torowiska, wyjazd przy tzw. „dzikiej plaży"), dalej ul. Słoneczną do skrzyżowania z ul. Reja (wzdłuż ogrodzenia stadionu). Tu również kilka ciekawych przykładów, zwłaszcza pod nr. 89, gdzie możemy zobaczyć znakomicie zachowany dom w konstrukcji sumikowo-łątkowej, szerokofrontowy, ze ścianami łączonymi na zrąb, półtoratraktowy, z widocznymi dobrze belkami podwalinowymi, z dwuspadowym dachem. Innym przykładem dawnej architektury drewnianej jest dom szerokofrontowy pod nr. 40, gdzie możemy zaobserwować typowy zamknięty ganek z dwuspadowym daszkiem.

Na zakończenie wracając ul. Krakowską warto zobaczyć pod nr. 151 dobrze zachowany drewniany dom szerokofrontowy w konstrukcji sumikowo-łątkowej, z centralnym gankiem, z widocznym zrębem, belkami stropowymi i podwalinowymi. Kolejny, niestety w gorszej „formie" zlokalizowany jest na dawnym Bzinie, pod nr. 58.

LEGENDA:

1. Kościół pod wezwaniem św. Józefa Oblubieńca NMP w Skarżysku-Kamiennej

2. Skarżysko-Kamienna, ul. Krakowska nr 151

3. Skarżysko-Kamienna, ul. Krakowska nr 58

4. Kapliczka św. Jana Nepomucena w Suchedniowie przy ul. Warszawskiej

5. Budynek Zgromadzenia Sióstr Imienia Jezus ul. Kielecka 54,

6. Drewniana dzwonnica przy kościele w Łącznej.

7. Łączna, Zagórze nr 45

8. Łączna, Zagórze nr 40

9. Łączna, Zagórze nr 37

10. Łączna, Zagórze nr 35

11. Łączna, Zagórze nr 32

12. Łączna, Zagórze nr 11

13. Suchedniów, ulica Koszykowa do Jędrowa nr 20

14. Centrum Suchedniowa

15. Suchedniów, Berezów nr 39

16. Suchedniów, Berezów nr 14

17. Suchedniów, Berezów nr 8

18. Suchedniów , ul. Mickiewicza 5

19. Suchedniów, ul. Mickiewicza 1

20. Suchedniów, ul Stokowiec nr 3

21. Suchedniów, ul Stokowiec nr 35

22. Suchedniów, ul Stokowiec nr 44

23. Skarżysko-Kamienna, ul. Reja nr 29

24. Skarżysko-Kamienna, ul. Reja nr 40

25. Skarżysko-Kamienna, ul. Reja nr 89

26. Skarżysko-Kamienna, Multanka nr 1 i 12

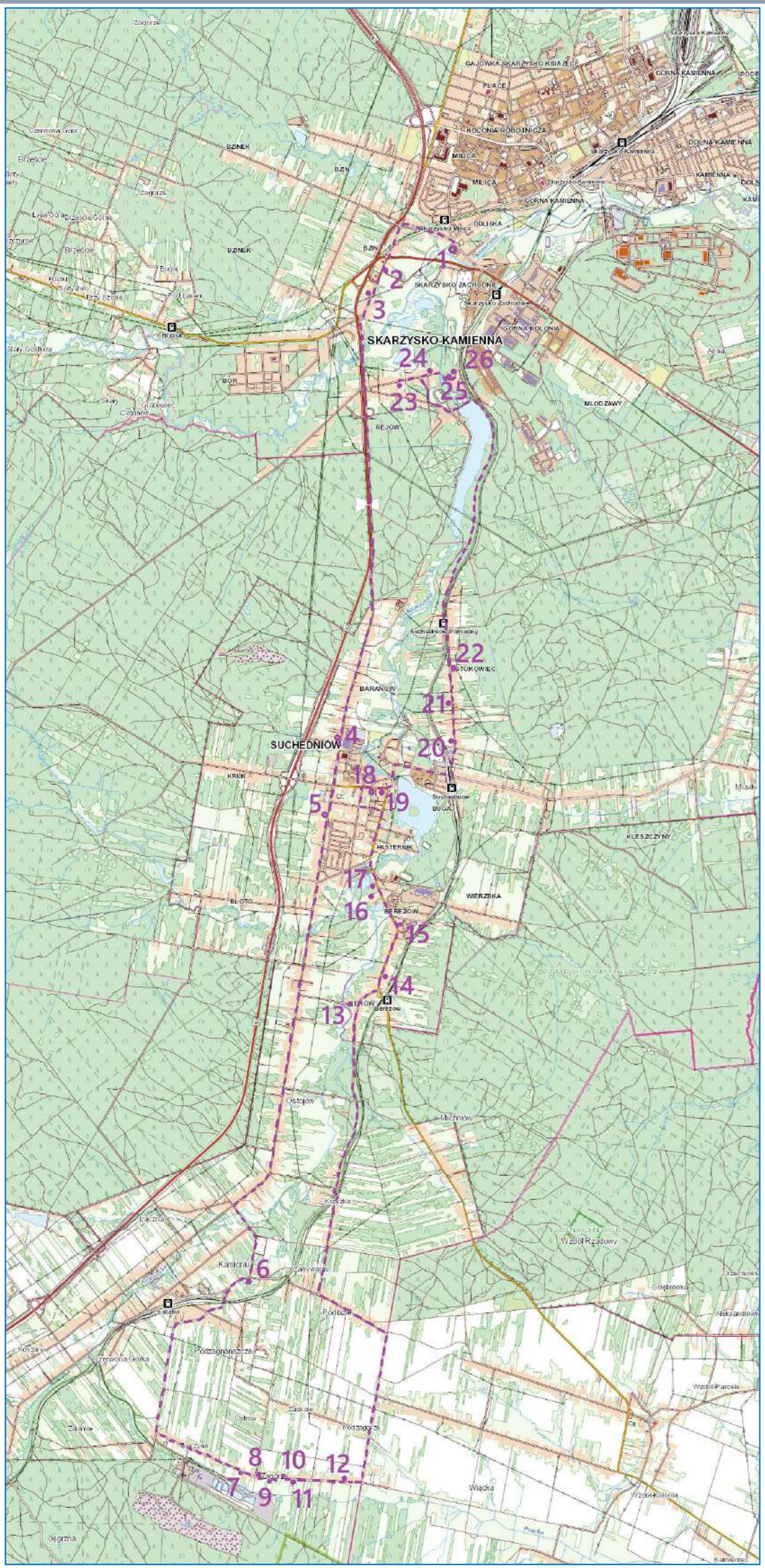

2. PROPOZYCJA:

Powiatowy szlak architektury sakralnej

ODLEGŁOŚĆ: 30 KM

SUGEROWANY CZAS: OK. 3 GODZ.

Proponowany rajd śladami architektury sakralnej sugerujemy rozpocząć w miejscowości Mroczków w Gminie Bliżyn. Tam też można dojechać środkami transportu zbiorowego z Bliżyna, gdzie łatwo dostać się zarówno pociągiem jak i prywatnymi busami. Można także wybrać nieco inną, atrakcyjną szczególnie latem/wiosną, trasę i odjeżdżając pociągiem do stacji Sołtyków – znajdującej się zaledwie 1,5 km od interesującej nas świątyni – swoją wędrówkę rozpocząć od odwiedzin rezerwatu przyrody nieożywionej Gagaty Sołtykowskie. Na miejscu czekają na przybyłych piękna przyroda oraz tropy dinozaurów z gatunków dilofozaura i wulkanodona. Opuszczając Sołtyków możemy skierować się tę samą drogą w kierunku Mroczkowa lub też podążyć dalej leśną ścieżką przez Sobótkę i Mroczków-Kamionkę.

W samym Mroczkowie powita nas osiemnastowieczna kaplica/kościół filialny pod wezwaniem św. Rocha – budowla o wyjątkowym programie funkcjonalnym. Obiekt ten, dziś poddany już wielokrotnym remontom, stanowi wciąż pełniącą swe funkcję świątynię. Pobudowany jest z drewna modrzewiowego na kamiennej podmurówce w konstrukcji zrębowej, posiada zachowaną więźbę dachową o konstrukcji krokwiowo-płatwiowej. Pośrodku krytego gontem dachu znajduje się niewielka sygnaturka wieńczona krzyżem. Obiekt ten dostępny jest dla zwiedzających, chociaż wizytę warto umówić wcześniej z tamtejszym proboszczem.

Po zwiedzeniu wspomnianego zabytku zapraszamy do odwiedzenia kolejnej świątyni, tym razem położonej w centrum Bliżyna kaplicy św. Zofii. Tenże obiekt, pochodzący z I połowy XIX wieku, ufundował na potrzeby swoje i swojego dworu dziedzic dóbr bliżyńskich hrabia Jacek Potkański. Kaplica to orientowana, jednonawowa świątynia, wzniesiona z drzewa modrzewiowego w konstrukcji zrębowej na kamiennej podmurówce, zwieńczona dwu i trójspadowymi dachami krytymi gontem. Podczas wizyty warto zwrócić uwagę na żeliwne, kręcone schody, którymi od drugiej połowy XIX wieku chadzano na kościelny chór. W bezpośrednim sąsiedztwie kościoła znajdują się pozostałości po dawnym cmentarzu, tam też do dziś można odnaleźć ślady przedstawicieli dawnej elity Bliżyna.

Opuszczając senną miejscowość skierujmy się na wschód do Skarżyska-Kamiennej. Tam też przy ulicy Legionów (obecnie osiedle Zachodnie) usytuowana jest drewniana świątynia pw. Św. Józefa Oblubieńca NMP. Powstały w 1928 r., według projektu Waleriana Wołodżki, kościół wystawiono w konstrukcji słupowo-ramowej z ocynkowanym blachą zadaszeniem, zwieńczonym ośmiokątną wieżyczką z sygnaturką. Wieżyczka ta zakończona jest charakterystycznym baniastym, blaszanym hełmem, architektonicznie wyróżniającym budynek. Obecnie obiekt ten można oglądać jedynie z zewnątrz.

Ze skarżyskiej świątyni proponujemy udać się ulicami Staffa – gdzie warto zwrócić uwagę na inne, niezwykłe przykłady architektury międzywojennej – następnie Sportową i zależenie od uwarunkowań atmosferycznych albo ulicami Wioślarską i kierując się na południe ulicą Słoneczną kontynuować podróż leśnymi ścieżkami Partyzantów i Młynarskiej, albo też skręcając w prawo z ulicy Wioślarskiej w Słoneczną i dalej Krakowską dotrzeć do ulicy Warszawskiej, gdzie przy budynku numer 3 znajduje się drewniana kapliczka św. Jana Nepomucena, datowana na ostatnią ćwierć XIX wieku. Ten niepozorny obiekt to przykład kunsztownej, choć oszczędnej w środkach, architektury drewnianej o charakterze sakralnej, która coraz częściej znika z krajobrazu Polski. Suchedniowska kapliczka zachowana w dobrej kondycji technicznej do dziś cieszy przechodniów i przypomina powszechność kultu św. Jana Nepomucena na tych terenach.

Nie tracąc wiele czasu na odwiedziny w Suchedniowie skierujmy się na południe w kierunku Łącznej. Tam też pod adresem Kamionki 52A znajdziemy ostatni punkt naszej trasy – murowany kościół parafialny św. Szymona i Judy Tadeusza, który wystawiono w 1912 r. Obok głównego gmachu świątyni – nieco osamotniona – usytuowana jest, pochodząca prawdopodobnie z tego samego okresu, drewniana dzwonnica, która wraz z wieżami kościoła, także drewnianymi, przywołuje architektoniczne analogie z budowlami typu cerkiewnego.

Dla osób powracających z Łącznej na północ – w kierunku Suchedniowa, Skarżyska itp., które chciałyby przedłużyć nieco swoją wycieczkę, proponujemy skierować się do wsi Mostki. Tam też podróż szlakiem sakralnym dopełni zwiedzanie XIX w. kapliczki pw. św. Rocha, zbudowanej na planie czworoboku z dachem drewnianym pokrytym gontem osadzonym na czterech kamiennych kolumnach, która to znajduje się przy dawnym budynku zarządcy zakładu wielkopiecowego w Mostkach (obecnie Wiejski Dom Kultury).

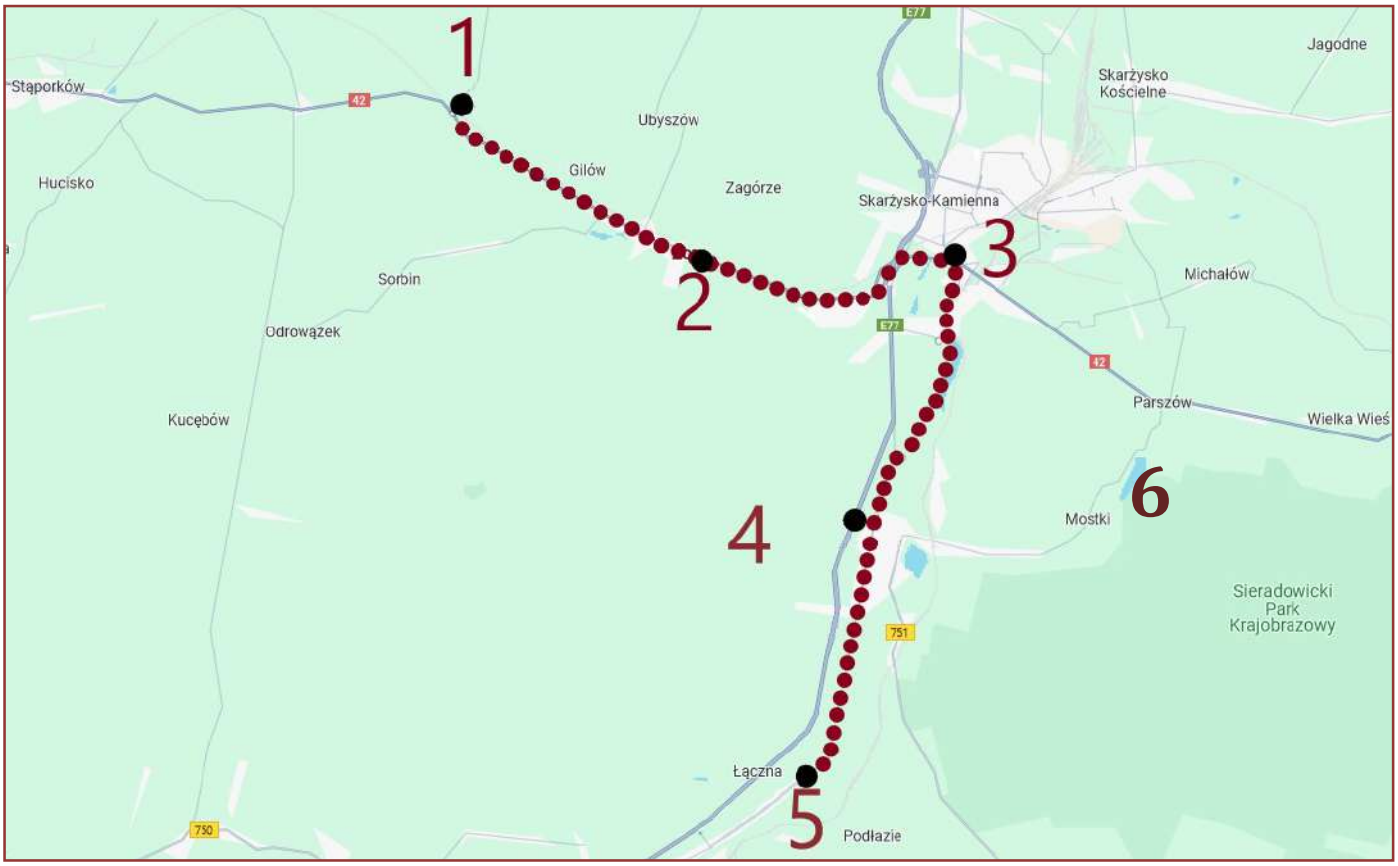

LEGENDA:

1. Kaplica pw. Św. Rocha w Mroczkowie
2. Kaplica pw św. Zofii w Bliżynie
3. Kościół pw św. Józefa Oblubieńca NMP w Skarżysku-Kamiennej
4. Kapliczka św. Jana Nepomucena w Suchedniowie
5. Drewniana dzwonnica przy kościele pw św. Szymona i Judy Tadeusza w Łącznej
6. Kapliczka pw. św. Rocha w Mostkach

3. PROPOZYCJA:

Rowerem przez Kamienną i „trzy Skarżyska”

ODLEGŁOŚĆ: OK. 27 KM

SUGEROWANY CZAS: OK. 2,5 GODZ.

W granicach powiatu skarżyskiego usytuowane są trzy miejscowości mające „Skarżysko” w nazwie. Są to oczywiście: Skarżysko-Kamienna, Skarżysko Książęce i Skarżysko Kościelne. Historycznie odrębne osady, leżące w dobrach prywatnych Szydłowieckich, Radziwiłłów, Potkańskich i Sołtyków inne w dobrach wąchockich cystersów, łączy dziś wspólna przynależność administracyjna do powiatu skarżyskiego. Chcąc poznać ten obszar i dostrzec jego zróżnicowanie warto poświęcić czas na przejażdżkę rowerem przez „trzy Skarżyska”.

Proponowaną trasę sugerujemy rozpocząć przy urzędzie Gminy Skarżysko Kościelne (ul. Iłżecka 2a). Jeśli uczestników rajdu nie odstrasza stosunkowo ruchliwa ulica Iłżecka to warto ruszyć właśnie tę trasą na wschód – kierując się zgodnie z nawą ulicy w stronę Iłży. Po obu stronach ul. Iłżeckiej, głównego, historycznego szlaku przecinającego Skarżysko Kościelne możemy obserwować autentyczne i oryginalnie zachowane budynki – przykłady przedwojennej architektury drewnianej naszego regionu. Dla osób ceniących sobie spokojniejszą trasę proponujemy podróżowanie równoległą ulicą Polną, tam jednak nie odnajdziemy wielu przykładów interesującego budownictwa. Kilkunastominutowa przejażdżka doprowadzi do ulicy Świętokrzyskiej i wsi Grzybowa Góra. Tam też warto zwrócić uwagę na drewniane domu w konstrukcji zrębowej, zwykle szerokofrontowe, jedno i półtoratraktowe. Ściany do-

mostw pozostają w konstrukcji sumikowo-łątkowej z zachowanymi ozdobnymi okiennicami. Szczególnie atrakcyjne obiekty znajdują się przy nr.: 46, 47, 67, 99 czy 114.

Z Grzybowej Góry jadąc ulicą Spokojną, należy kierować się na północny wschód ku wsi Jagodne opuszczając tym samym na kilka chwil powiat skarżyski. W Jagodnym, przy skrzyżowaniu (w okolicy domu nr 104 i pozostającej po prawej stronie kapliczce), proponujemy skręcić w lewo w drogę szutrową, łatwą do pokonania pieszo oraz rowerem. Tą trasą, pośród lokalnych łąk, dotrzemy do dawnego przysiółka o nazwie Kopanina, gdzie krzyżują się polne ścieżki. Na rozstaju należy wybrać trasę biegnącą do ulicy Bocznej, znajdującej się już w granicach Kierza Niedźwiedzego, wsi leżącej w gminie Skarżysko Kościelne. Tam też przy głównej ulicy – Szydłowieckiej – znajdują się liczne przykłady drewnianych domów szerokofrontowych, półtora lub jednotraktowych o typowej dla regionu konstrukcji zrębowej (jaskółczy/rybi ogon). Szczególnie warto zwrócić uwagę na obiekty pod nr.: 132, 86 oraz 82.

Podróżując ulicą Szydłowiecką na zachód miniemy położony po prawej stronie dwudziestowieczny kościół pw św. Maksymiliana Kolbego. Dalej sugerujemy skierować się w lewo, na pierwszym skrzyżowaniu za wspomnianą świątynią – w kierunku wsi Świerczek. Tam też warto zwrócić uwagę na drewniane chaty pod nr. 39 oraz 66, których konstrukcje unaocznią wszystkim typowość lokalnej architektury. Świerczek opuścimy kierując się na południe, w kierunku ulicy Kolonia. Dotarłszy do tejże należy skręcić w prawo i przy kapliczce usytuowanej na rozwidleniu dróg udać się ku Lipowemu Polu. Droga ta, pośród brzozowych lasów doprowadzi turystę do przejścia kolejowego i wspomnianej miejscowości. Po przejechaniu kilku minut po obu stronach ulicy coraz częściej będą cieszyły

nasze oczy znajome drewniane budynki mieszkalne, przypominające te, które mogliśmy spotkać już wcześniej. Przemierzając kolejno Lipowe Pole Plebańskie i Lipowe Pole Skarbowe miniemy kościół parafialny pw Miłosierdzia Bożego i tamtejszy kościół wystawiony w latach 1983-1990.

Kontynuując naszą podróż przekroczymy rzekę Oleśnicę i ulicą Mikołaja Kopernika dostaniemy się w granice Skarżyska Książęcego. Tam też należy podjąć decyzję, czy udacie się na szczegółową eksploracje tej części miasta ulicami Rycerską i Książęcą, gdzie czekać na odwiedzających będą liczne zachowane przykłady przedwojennego budownictwa drewnianego, albo też kontynuując jazdę ulicami Mikołaja Kopernika, następnie Szydłowiecką, Aleją Niepodległości dotrzemy do centrum Skarżyska-Kamiennej i dworca PKP. Tam też proponujemy przemieścić się na drugą stronę torów, dzięki czemu znajdziecie się na osiedlu Kamienną. Zwiedzając dzielnice gdzie „rodziła się" skarżyska miejskość, warto szczególnie obserwować obie strony ulicy 1 Maja, które swoim charakterem znacznie odbiegają od spotkanych dotychczas drewnianych chałup. Kierując się tą ulicą na wschód dotrzemy do osiedla Łyżwy a dalej do skrzyżowania, na którym należy wybrać ulicę Kościelną, która to doprowadzi nas do ronda, gdzie zaczynała się przejażdżkę przez Kamienna oraz „trzy Skarżyska".

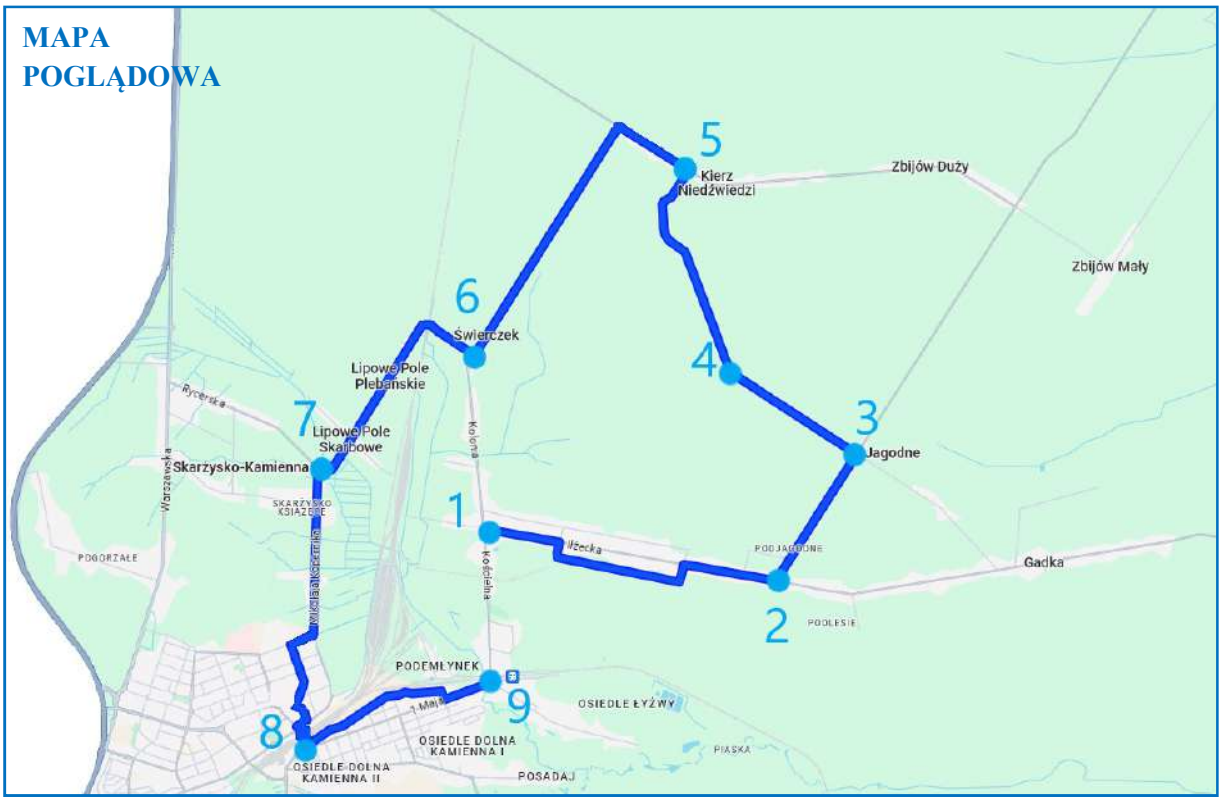

4. PROPOZYCJA:

Natura – klucz do zrozumienia naszego powiatu

ODLEGŁOŚĆ: OK. 24 KM

SUGEROWANY CZAS: OK. 2 GODZ.

Budownictwo drewniane regionu skarżyskiego nie może być zrozumiałe w zupełnym oderwaniu od otaczającej nas natury. Dalego też jednym z wariantów proponowanego rajdu rowerowego jest zapoznanie się z pięknem okolicznej przyrody i niejako przy okazji z przykładami lokalnej architektury.

Trasę proponujemy rozpocząć na osiedlu Górna Kolonia – Młodzawy w Skarżysku-Kamiennej, gdzie właściwie kończą się zabudowania typu miejskiego oddając prym pięknu przyrody. Z Młodzaw należy kierować się ul. Św. Anny ku wsi Majków. Tam też spotkać można bardzo interesujące przykłady budownictwa drewnianego. Tamtejsze domy, szerokofrontowe, rzadko wąskofrontowe, oszalowane deskami, na kamiennej podmurówce charakteryzują się konstrukcją sumikowo-łątkowa, wieńczone są dwuspadowymi, zwykle już nowoczesnymi dachami ze współczesnym pokryciem.

Podążając dalej ulicami św. Anny i Jana Pawła II warto zerkać na wijącą się po prawej stronie rzeczkę Żarnówkę, która to będzie towarzyszyła podróżującym na tym odcinku. W takiej to scenerii należy kierować się ku wsi Marcinków, będącą w istocie już poza granicami powiatu skarżyskiego. Ten „zagraniczny” wyjazd nie będzie trwał jednak długo, gdyż

skręcając w ulicę Gminną – dalej przekraczając przejazd kolejowy – dotrzeć można ścieżkami szutrowymi aż do Grzybowej Góry, leżącej już w powiecie skarżyskim. Odcinek miedzy Marcinowem a Grzybową Górą to niezwykle urokliwy teren, pozwalający turystom na odpoczynek i złapanie przysłowiowego „oddechu" podczas przyglądania się spokojnie płynącej rzece Kamiennej. W Grzybowej Górze, ulicą Świętokrzyską, jadąc w kierunku zachodnim docieramy do budynku OSP i asfaltowej ścieżki leżącej po lewej stronie. Tam też pozostawiając po lewej stronie gmach OSP kontynuujemy swoją ekskursję w anturażu skarżyskich łąk i lasów, która to doprowadzi nas ponownie do przejazdu kolejowego przy osiedlu Łyżwy. Zaledwie kilka minut później czekają urocze rozlewiska rzeki Kamiennej, a także zachowane do dziś budynku dawnych, drewnianych młynów, które uzupełniają opowieść o niegdysiejszej architekturze.

MAPA POGLĄDOWA

A – początek trasy
B – proponowane zakończenie trasy

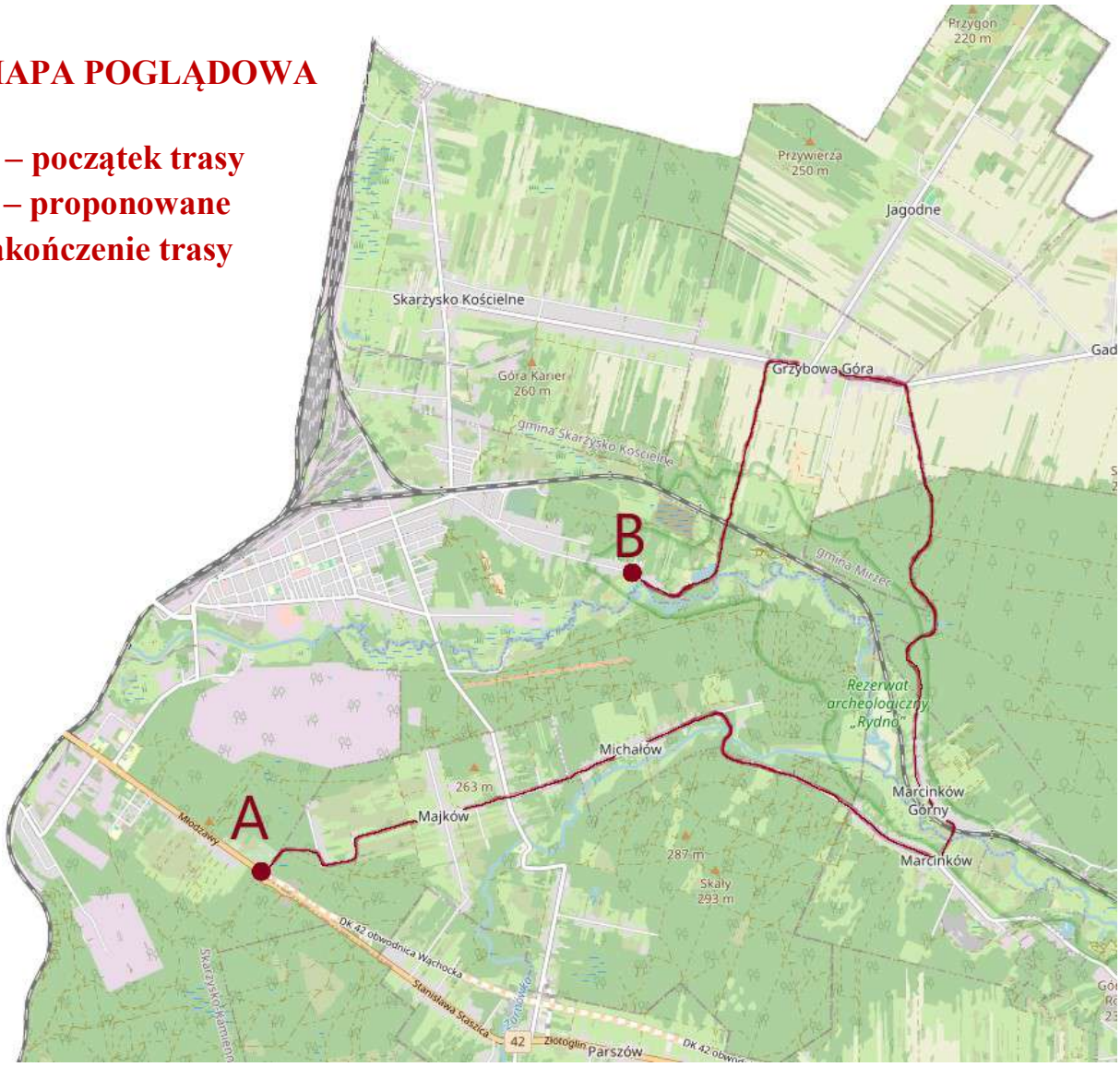

5. PROPOZYCJA:

Architektura Suchedniowa – pieszo czy rowerem?

ODLEGŁOŚĆ: 8,5 KM

SUGEROWANY CZAS: 2 GODZ.

Naszą wędrówkę lub przejazd rowerem proponujemy rozpocząć od przystanku autobusowego/bus przy ul. Warszawskiej. Tuż obok znajduje się znakomicie zachowana drewniana kapliczka (tzw. domkowa) pw. św. Jana Nepomucena z końca XIX stulecia. Wzniesiona na planie czworoboku na niewielkim wyniesieniu, w konstrukcji słupowej z jedną tylną ścianą pełną, nakryta czterospadowym gontowym dachem zwieńczonym krzyżem, z figurą świętego wewnątrz reprezentuje typową dla krajobrazu świętokrzyskiego formę kapliczek stawianych w miejscowościach o charakterze wiejsko-miejskim (por. kaplice pw. św. Rocha w Mostkach). Obok, w kierunku ronda, przy ul. Kieleckiej 4 zachował się znakomity przykład dawnej architektury drewnianej o charakterze pseudo dworkowym, jest to dom z gankiem z ok. 1880 roku.

Poza typowymi elementami zabudowy dom ten jest ze wszech miar ciekawy, gdyż w jego wnętrzu kryje się niezdetonowany wciąż pocisk z okresu II wojny światowej. Sam dom ma obecnie charakter drewnianej willi, z nowoczesną stolarką okienną, ociepleniem z deskowaniem, współczesny czterospadowy dach. Budynek reprezentuje typowy dla końca XIX wieku i początku wieku XX styl budownictwa rezydencjonalnego lokalnych urzędników i kadry technicznej w Suchedniowie, po części zlokalizowanego przy głównym wówczas trakcie Warszawa - Kraków. Zanim dojdziemy do ronda możemy jeszcze

obejrzeć ciekawy przykład zabytkowej murowanej architektury sakralnej, nieco zapomnianą, odsuniętą kilkanaście metrów od drogi kapliczkę pw. Matki Boskiej Niepokalanego Poczęcia z połowy XIX wieku (Kielecka 28).

Idąc dalej w kierunku Ostojowa, wzdłuż E7, możemy zaobserwować całą plejadę dobrze zachowanych budynków drewnianych o przedwojennym rodowodzie. Przede wszystkim budynek Zgromadzenia Sióstr Imienia Jezus – dawny dworek Fitaszewskich pod nr. 54 (ul. Kielecka) z ekstrawaganckim trzykolumnowym podwójnie gankiem, z podjazdem i klombem (z 1870 roku). Dalej możemy zwrócić szczególną uwagę na posesje przy ul. Kieleckiej nry 29, 40, 76, 108, 181 i 213. Są to obecnie domy mieszkalne wąsko i szerokofrontowe, jednotraktowe (poza willą pod nr. 40), których ściany wzniesiono w konstrukcji sumikowo-łątkowej łączone w narożach na zrąb (na tzw. jaskółczy lub rybi ogon), posadowione na podmurówkach z kamieni polnych, obecnie już obrzuconych zaprawą cementową, z dobrze widocznymi belkami podwalinowymi/przyciesiami łączonymi na zakład lub na nakładkę, z dobrze widocznymi zakończeniami belek stropowych. Jedyne co można zarzucić tym wspaniale zachowanym przykładom przedwojennej architektury drewnianej to współczesne dwu i wielospadowe dachy.

Dalszą wędrówkę lub przejażdżkę rowerową możemy kontynuować przez Jędrów lub przez Ogonów. Przy ul. Koszykowej nry 5, 24, 46 uważny obserwator może obejrzeć domy szerokofrontowe jedno i dwutraktowe, na podmurówce z kamieni polnych obrzuconych współcześnie zaprawa cementową, oszalowane deskami (tzw. desko-

wanie) w układzie góra poziomo, dół pionowo, ze współczesnymi dachami. Dom przy ul. Koszykowej 49 posiada bardzo ciekawy ganek zdobiony drewnianym fryzem/wiatrołapem w postaci rombów.

Niedaleko, w Jędrowie, przy drodze do młyna, pod nr. 20 zachował się w bardzo dobrym stanie dom piętrowy o charakterze willowym, na wysokiej podmurówce, wielotraktowy, na planie kwadratu, ze współczesnym dachem wielopłaszczyznowym, z wyeksponowanymi ścianami w konstrukcji sumikowo-łątkowej łączonymi w narożach na zrąb (tzw. jaskółczy, inaczej rybi ogon). Dobrze widoczne są zarówno końcówki belek stropowych, jak również belki podwalinowe/przyciesie oparte na kamieniach i łączone na nakładkę.

Wracając pieszo lub rowerem do centrum Suchedniowa z niekłamaną przyjemnością możemy oglądać kolejne bardzo dobrze zachowane przykłady przedwojennej architektury drewnianej o charakterze zabytkowym. Przy ul. Berezów 8, 14, 39. Wszystkie są szerokofrontowe, co oddaje dobrze charakter i znaczenie ówczesnej (XIX stulecie) najważniejszej drogi wiodącej z Suchedniowa w kierunku największego wówczas ośrodka o charakterze miejskim w okolicy - Bodzentyna (po drodze jeszcze Wzdół i Siekierno). Pod nr. 8 możemy zaobserwować zabytkową werandę ozdobioną drewnianym fryzem nadokiennym/wiatrołapem i drewniany pseudo okap nad zadaszeniem parteru z ostro zakończonymi wypustkami. Z kolei pod nr. 14 zachowana jest w znakomitym stanie przedwojenna drewniana willa urzędnika warszawskiego, wzniesiona na planie kwadratu, na wysokiej podmurówce, z dobrze widocznymi końcówkami belek stropowych, z widocznymi belkami podwalinowymi/przyciesiami łączonymi na zakładkę. Uwagę zwraca współczesny dach odtwarzający kształtem oryginalny wielopłaszczyznowy, typowy dla przedwojennej zabudowy willowej w Suchedniowie, w stylu tzw. „kałamarzyka”.

Jeszcze inne doznania estetyczne oferuje zabudowa pod nr. 39. To dom dwutraktowy symetryczny z gankiem, na podmurówce z luźno ułożonych kamieni polnych, o ścianach w konstrukcji sumikowo-łątkowej łączonych w narożach na zrąb (tzw. jaskółczy lub rybi ogon), oszalowany deskami, z okiennicami, z widocznymi belkami podwalinowymi/przyciesiami łączonymi na nakładkę opartymi na kamieniach, z dobrze widocznymi końcówkami belek stropowych, całość o zredukowanym programie architektonicznym dworku polskiego z centralnym gankiem. Dach jest czterospadowy współczesny. Dodatkowych atrakcji estetycznych dostarcza także zabudowa gospodarcza, gdyż w podwórzu zachowały się kolejne budynki, o charakterze gospodarczym, które mają typową konstrukcję zrębową, z widocznymi elementami, jak osadzenie okien w łątkach, belki podwalinowe osadzone na kamieniach czy zakończenia belek stropowych i rysie (wystające poza lico ściany końce górnych belek poziomych wieńczących ścianę, podtrzymują konstrukcję dachu).

Zmierzając w kierunku centrum Suchedniowa warto zatrzymać się przy młynie Herlingów-Grudzińskich (Hotel Stary Młyn, Berezów 2), gdzie można obecnie skorzystać z bazy gastronomiczno-hotelowej i zapoznać się z historią obiektu przedstawioną na tablicy informacyjnej. Następnie wędrujemy dalej ul. Bodzentyńską, przy której stało niegdyś wiele znanych z opisów oraz rysunków drewnianych domów o charakterze willowym i dworkowym. Dla zainteresowanych warto wspomnieć, że zobrazowaniem tego typu architektury jest aktualnie rekonstruowany w Muzeum Wsi Kieleckiej Skansen w Tokarni tzw. „Kałamarzyk" – dom Jana Gajzlera, poety, piewcy uroku krainy świętokrzyskiej rodem z Suchedniowa. Pewnego wyobrażenia o dawnym uroku suchedniowskiej architektury drewnianej można nabyć obserwując uważnie jeszcze widoczne wciąż relikty takiego budownictwa (połowa XIX wieku) przy ul. Bodzentyńskiej 30.

Kolejnym ważnym punktem na mapie architektury drewnianej może być dom pod nr 38 przy ul. Emilii Peck. Pochodzący jeszcze z XIX stulecia, zarejestrowany na karcie zabytków, obecnie otynkowany prezentuje typ wiejskiej chałupy jednotraktowej w konstrukcji zrębowej.

Obowiązkowym punktem, jednocześnie kończącym naszą wędrówkę, jest dom dawnego urzędnika górniczego z I połowy XIX wieku, przy ul. Mickiewicza 5, w stylu dworku polskiego, parterowy, z ozdobnym gankiem wykończonym drewnianym fryzem. Pomimo rewitalizacji wciąż można zaobserwować typowe dla tego typu założeń podjazd i miejsce na klomb.

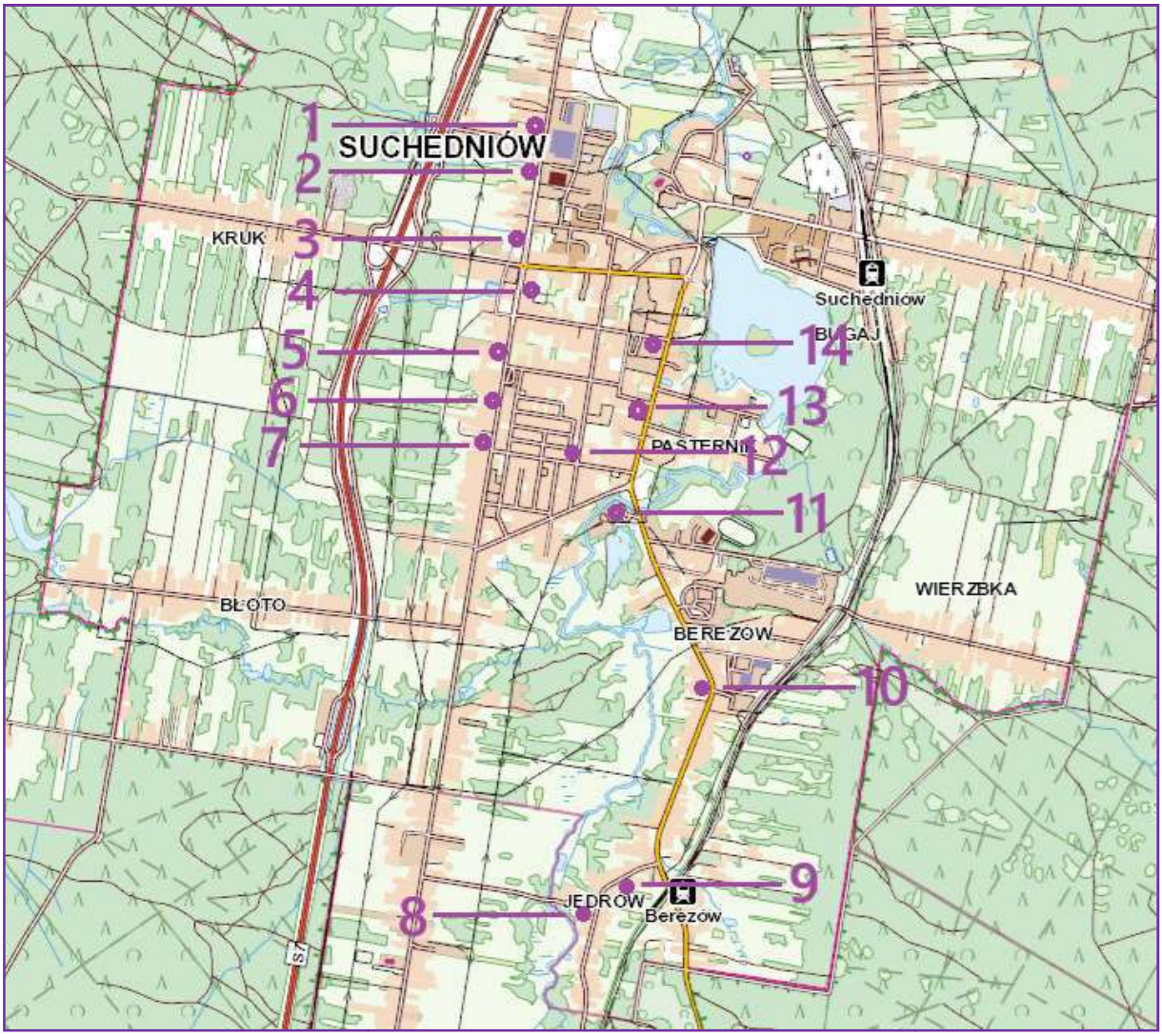

LEGENDA

1. przystanek autobusowy/bus przy ul. Warszawskiej, tuż obok znajduje się znakomicie zachowana drewniana kapliczka (tzw. domkowa) pw. św. Jana Nepomucena
2. Suchedniów, ul. Kielecka nr 4
3. Kapliczka pw. Matki Boskiej Niepokalanego Poczęcia z połowy XIX wieku (Suchedniów, ul. Kielecka nr 28)
4. Suchedniów, ul. ul. Kielecka nr 29
5. Budynek Zgromadzenia Sióstr Imienia Jezus (Suchedniów, ul. Kielecka 54)
6. Suchedniów, ul. kielecka nr 76
7. Suchedniów, ul. Kielecka nr 108
8. Suchedniów, ul. koszykowa nr 20
9. Suchedniów, ul. Koszykowa nr: 4, 24, 46
10. Suchedniów, ul. ul. Berezów nr: 8, 14, 39
11. młyn Herlingów-Grudzińskich (Hotel Stary Młyn, Suchedniów, ul. Berezów nr 2)
12. Suchedniów, ul. Emilii Peck nr 38
13. Suchedniów, ul. Bodzentyńska nr 30
14. Suchedniów, ul. Mickiewicza

6. PROPOZYCJA:

Od św. Zofii do św. Rocha – pieszy szlak Gminy Bliżyn

ODLEGŁOŚĆ: 7 KM/ 13 KM

SUGEROWANY CZAS: OK. 2 GODZ./ 3,5 GODZ.

Eskapadę proponujemy rozpocząć na przystanku kolejowym PKP Brzask. Dalej należy się kierować chodnikiem wzdłuż drogi krajowej 746, gdzie pod numerem Brzeście 11 tuż przy ulicy możemy obejrzeć bardzo dobrze zachowany drewniany dom w konstrukcji zrębowej (ściany narożne łączone są na tzw. jaskółczy lub rybi ogon), dom jest szerokofrontowy, półtoratraktowy, zbudowany na podmurówce z luźnych kamieni polnych współcześnie obrzuconej zaprawą cementową, w ścianach frontowych dobrze widoczna konstrukcja sumikowo-łątkowa z oknami w łątkach, dach jest współczesny dwuspadowy, dobrze widoczne belki podwalinowe/przyciesia łączone na zakład, dobrze widoczne ozdobnie profilowane końcówki belek stropowych, widoczne rysie. Uwaga: dom w trakcie remontu.

Kolejny przystanek na naszym szlaku znajduje się tuż przed przejazdem kolejowym w Bliżynie, przy ul. Kościuszki 28. To przedwojenna stodoła o dwóch zapolach i dwóch boiskach, z chlewikiem, postawiona w konstrukcji sumikowo-łątkowej, na podmurówce z kamieni polnych, dach współczesny dwuspadowy. Cały budynek zachowany jest w stanie bardzo dobrym.

Następnym przystankiem jest modrzewiowa kaplica pod wezwaniem św. Zofii Dziewicy i Męczennicy, wystawiona w 1818 roku za 12 tys. złotych polskich przez właścicieli dóbr bliżyńskich. Budynek jest w konstrukcji zrębowej, posiada wieloboczną nawę, prostokątne prezbiterium, kaplicę boczną i kruchtę. Całość została oszalowana, dach pokryto gontem. Budynek wyposażony został w żeliwne zawiasy, klamki i schody wiodące na chór. Wokół kaplicy pozostałości dawnego cmentarza w postaci zabytkowych nagrobków żeliwnych i stalowych (wyroby żeliwne posiadają znamiona wysokiej klasy rzemiosła artystycznego). Kolej-

nym punktem na trasie może być Domek Tkaczki przy ul. Zafabrycznej 35 – budynek gospodarczy zaanektowany na potrzeby muzeum tkactwa ludowego z okolic Bliżyna, i chociaż nie pełni swojej prawdziwej roli to przez to, że jest wysokiej klasy wizualizacją dawnego drewnianego obejścia bliżyńskiego wart jest odwiedzenia (wewnątrz m.in. ekspozycja narzędzi tkackich i kołodziejskich, wyrobów ręcznych).

Spacer po Bliżynie można urozmaicić o zobaczenie wielu innych, równie atrakcyjnych zabytków architektury drewnianej (m.in. ruiny dawnej remizy strażackiej, przebudowane współcześnie relikty drewnianych parterowych domów mieszkalnych pracowników dawnej stalowni) jednak z powodu konieczności dopasowania czasu do naszej trasy zalecamy udać się na stację PKP Bliżyn i przejechać do stacji PKP Mroczków (ewentualnie można skorzystać z komunikacji samochodowej – busy na trasie Skarżysko-Kamienna – Mroczków/Rędocin). W Mroczkowie możemy obejrzeć znakomicie zachowany zabytkowy kościół parafialny pod wezwaniem św. Rocha wzmiankowany już w 1762 roku, zbudowany w konstrukcji zrębowej, z bali modrzewiowych na podmurówce kamiennej, kryty gontem, oszalowany deskami. Przy kościele zachowała się także zabytkowa drewniana dzwonnica.

LEGENDA:

1. **Przystanek PKP Brzask**
2. **Brzeście nr 11**
3. **Kaplica pod wezwaniem św. Zofii Dziewicy i Męczennicy (Bliżyn, ul. Kościuszki 28)**
4. **Muzeum „Dom Tkaczki" przy ul. Zafabrycznej nr 35**
5. **PKP stacja Bliżyn**
6. **Kościół/kaplica pw. św. Rocha w Mroczkowie**

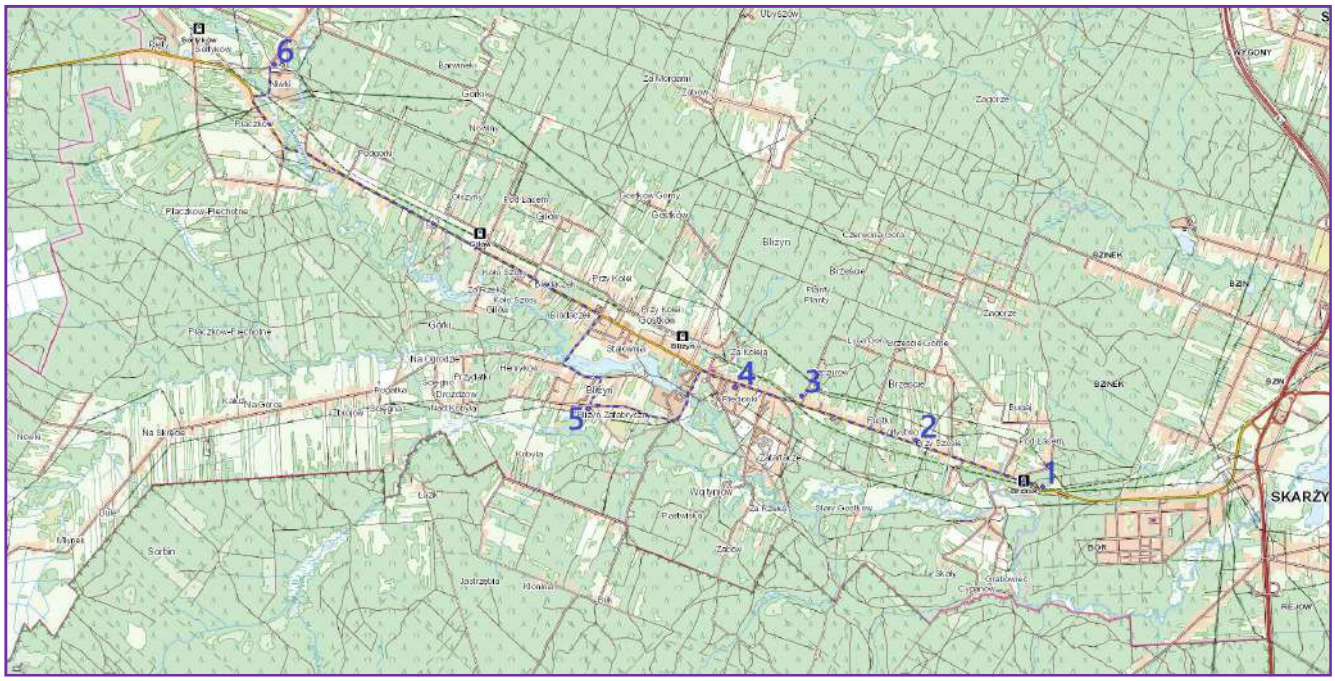

7. PROPOZYCJA:

Pieszo przez Łączną

ODLEGŁOŚĆ: 5 KM

SUGEROWANY CZAS: 1 GODZ.

Obszar gminy Łączna zlokalizowany jest na południowo-zachodnim krańcu obecnego powiatu skarżyskiego. W zasadzie można stwierdzić, że składa się z trzech odrębnych części. Pierwszej rozłożonej wzdłuż drogi krajowej E7, drugiej – zachodniej, lasy Suchedniowsko-Oblęgorskiego Parku Krajobrazowego i trzeciej – południowej obejmującej lasy Świętokrzyskiego Parku Narodowego z osadnictwem śródleśnym w Klonowie i Budach (jedne z najwyżej położonych w województwie świętokrzyskim). Początki osadnictwa sięgają zapewne XIII wieku i wiązały się z rozwojem akcji osadniczej w dobrach biskupstwa krakowskiego z kierunku Wzdołu. W XV stuleciu było w Łącznej już jedenaście gospodarstw, sołectwo, karczma, młyn. Od XVI stulecia działały na tym terenie kuźnice. Cechą charakterystyczną była też duża liczba rzemieślników, poczynając od drugiej połowy XVI stulecia. W wiekach następnych ruszyły kuźnice w Ogonowie, Ostojowie, W stuleciach późniejszych nastąpił szybki rozwój demograficzny osady. W XVII wieku mieszkało w niej aż blisko pięćset osób, a w następnym stuleciu prawie siedemset. Na początku wieku XIX Łączna liczyła już 125 domostw skoncentrowanych głównie wzdłuż drogi do Ostojowa. We wsi stał kościółek drewniany/kaplica, z czasem zastąpiony murowanym w 1920 roku, przy którym zachowała się zabytkowa drewniana dzwonnica.

W pozostałych miejscowości obecnej gminy informacje co do zabudowy zachowały się dla Dulęby (na początku XIX wieku stał tu jeden młyn o konstrukcji szkieletowej i dom). Z kolei w Goździe w tym samym czasie stało już trzydzieści domów (ale pod koniec wieku było już około setki domostw), w Klonowie osiemnaście, w Osełkowie dziewiętnaście.

Nasze wędrowanie szlakiem dawnej architektury drewnianej proponujemy rozpocząć od przystanku bus na skraju Dulęby i Osełkowa. Wędrując przez Osełków warto zwrócić uwagę na domy pod nr. 20 i 31. Właściwie pierwsza z wymienionych posesji to przykład typowej dla tego terenu chałupy wiejskiej zlokalizowanej w ramach zabudowy gospodarstwa w kształcie litery L, gdzie dom mieszkalny jest szerokofrontowy, o ścianach oszalowanych deskami poziomo góra, pionowo dół (tzw. deskowanie). Ściany wzniesiono w konstrukcji sumikowo-łątkowej, posadowiono na podmurówce z kamieni polnych współcześnie obrzuconych zaprawą cementową. Dobrze widoczne profilowane zakończenia belek stropowych i rysie. Bezpośrednio do chałupy dostawiono zabudowania gospodarcze na charakterystycznej podmurówce o zmiennej geometrii zgodnej z profilem gruntu. Z kolei pod nr 31 zobaczymy dom szerokofrontowy z gankiem, z czterospadowym dachem, z dobrze widocznymi końcami belek stropowych i rysiami. Najciekawszym elementem jest ozdobny drewniany fryz wieńczący ganek w postaci rombów.

Z Osełkowa, idąc w kierunku Łącznej i wracając do E7 możemy zobaczyć typowe dla dawnej zabudowy wzdłuż głównej jeszcze do niedawna drogi (w XIX wieku trakt warszawsko-krakowski), kilka chałup drewnianych. Niestety większość z nich jest częściowo zdewastowana lub przebudowana, zachowały mimo to pierwotny charakter i strukturę architekto-

niczną. Spośród nich warto obejrzeć dom przy ul. Krakowskiej 97 – szerokofrontowy, na podmurówce, o ścianach w konstrukcji sumikowo-łątkowej łączonych w narożach na zrąb.

Warto pofatygować się w górę drogi i skręcić w drogę do Jęgrznej, gdzie pod nr.: 11, 36 i 40 zachowały się w bardzo dobrym stanie domy drewniane o blisko stuletnim rodowodzie. W pierwszym przypadku możemy zobaczyć jeszcze dawną podmurówkę z luźno ułożonych kamieni polnych, znakomite przykłady osadzenia okien w łątkach, bardzo dobrze widoczne podwaliny łączone na zakład i dobrze profilowane końcówki belek stropowych. Widoczne są także relikty dachów naczółkowych z okapem i zrębowe łączenia ścian narożnych (na tzw. jaskółczy/rybi ogon).

Kolejnym proponowanym punktem na szlaku mogą być zachowane zabudowania gospodarcze w Łącznej/Kamionki, naprzeciwko kościoła, gdzie wciąż stoi wąskofrontowa chałupa z rzadko spotykanym, a dawniej charakterystycznym zabezpieczeniem - ścian szczytowych lub narażonych na opady, wiatr i skierowanych w kierunku północnym – w postaci pionowego deskowania klepkami, zwanego gaceniem. Był to swego rodzaju odpowiednik współczesnej termomodernizacji.

Będąc w okolicy kościoła pod wezwaniem św. Szymona i Judy Apostołów należy obowiązkowo obejrzeć zabytkową drewnianą dzwonnicę, wzniesioną na planie kwadratu, nakrytą czterospadowym dachem. Wędrówkę pieszą możemy zakończyć na nieodległym cmentarzu katolickim, gdzie warto odwiedzić mogiły żołnierzy polskiego września.

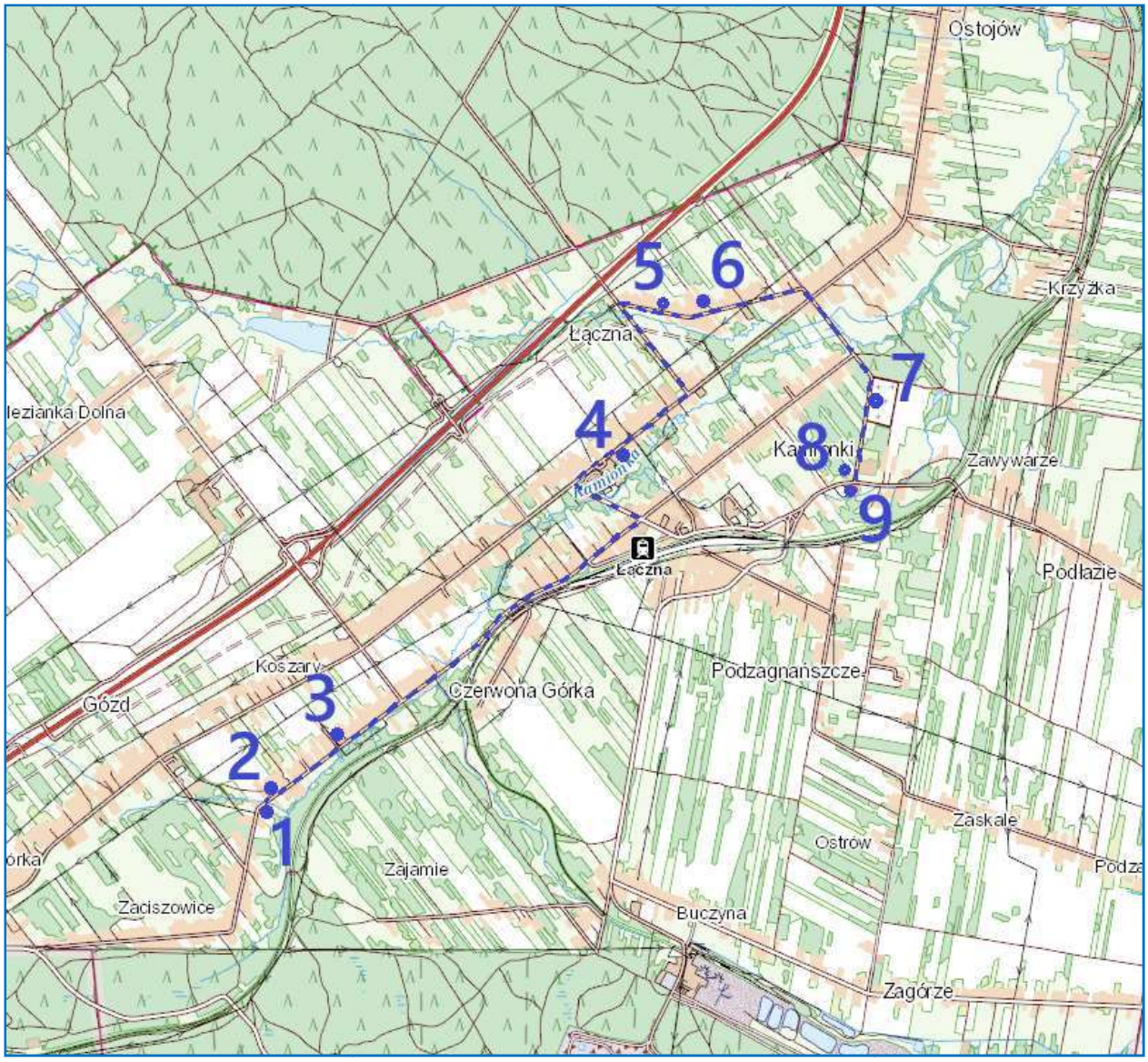

LEGENDA:

1. Jęgrzna nr 11

2. Jęgrzna nr 36

3. Jęgrzna nr 40

4. Łączna, ul. Krakowska 97

5. Łączna, ul. Osełków nr 20

6. Łączna, ul. Osełków nr 31

7. Cmentarz we wsi Kamionki

8. Zabudowania gospodarcze na przeciwko kościoła

9. Drewniana dzwonnica przy kościele parafialnym

8. PROPOZYCJA:

Skarżyski szlak „miejskiej" architektury drewnianej

ODLEGŁOŚĆ: 1-3 km

SUGEROWANY CZAS: ok. 1,5 godz.

Obszar dzisiejszego powiatu skarżyskiego, nie tylko ze względów formalnych, ale także historycznych, nie może pochwalić się szczególnie wysokim poziomem urbanizacji Przekłada się to na fakt, iż w jego granicach znajdują się jedynie dwa ośrodki miejskie tj. Skarżysko-Kamienna oraz Suchedniów. Interesujący nas w tym momencie szczególnie teren Skarżyska-Kamiennej nabierał cech miejskich właściwie w rejonie dzisiejszego osiedla Kamienna, które to w 1923 r. uzyskała prawa miejskie – dopiero w 1928 r. „stając się" Skarżyskiem-Kamienną.

Późne uzyskanie praw i stopniowe rozprzestrzenianie się tkanki miejskiej powodowało, iż to właśnie osiedle Kamienna przybrało i do dziś posiada charakter małomiasteczkowy, z wyraźnie zaznaczonymi dwiema głównymi arteriami (ulice 1 Maja oraz 3 Maja) i prostopadle łączącymi je mniejszymi uliczkami. Wyraźnie widoczny jest także dawny rynek miasta, który jeszcze w latach dziewięćdziesiątych XX wieku odgrywał rolę jednego z centrów handlowych całego miasta.

Szczęśliwie także i dziś możemy zwiedzać i podziwiać unikalny dla tego regionu układ urbanistyczny a w nim przykłady wielorodzinnych „drewnianych kamienic", willi w różnych stylach architektonicznych a w końcu niewielkich, drewnianych domków, które nawiązują swoją stylistyką do tych obiektów, które znajdujemy w okolicznych wsiach.

Wędrówkę tę proponujemy rozpocząć przy przejściu kolejowym nieopodal styku ulic Towarowej oraz 1 Maja. Następnie warto podążać niejako „slalomem” między kolejnymi uliczkami, zamkniętymi w swoistym nawiasie ulic 1 Maja oraz 3 Maja. Będą to kolejno ulice: Stanisława Staszica, Przechodnia, Podjazdowa, Tadeusza Kościuszki, Ogólna, Czerwonego Krzyża, Żurawia, Jastrzębia, Piękna. Na szczególnie zainteresowanych czekają wyjątkowo interesujące obiekty zlokalizowane w mniejszych liczkach, które równie warto jest eksplorować. Ze względu na uwarunkowania historyczne podróż po Kamiennej to także zanurzenie się w dziejach lokalnej społeczności żydowskiej, która niegdyś prężnie rozwijająca się – podobnie jak w pozostałych częściach naszego kraju – uległa szaleństwu hitlerowskiej zagłady. Oprócz pamięci, pozostały po ówczesnych mieszkańcach właśnie domy, także te drewniane, stanowiące do dziś ślad ich życia i aktywności.
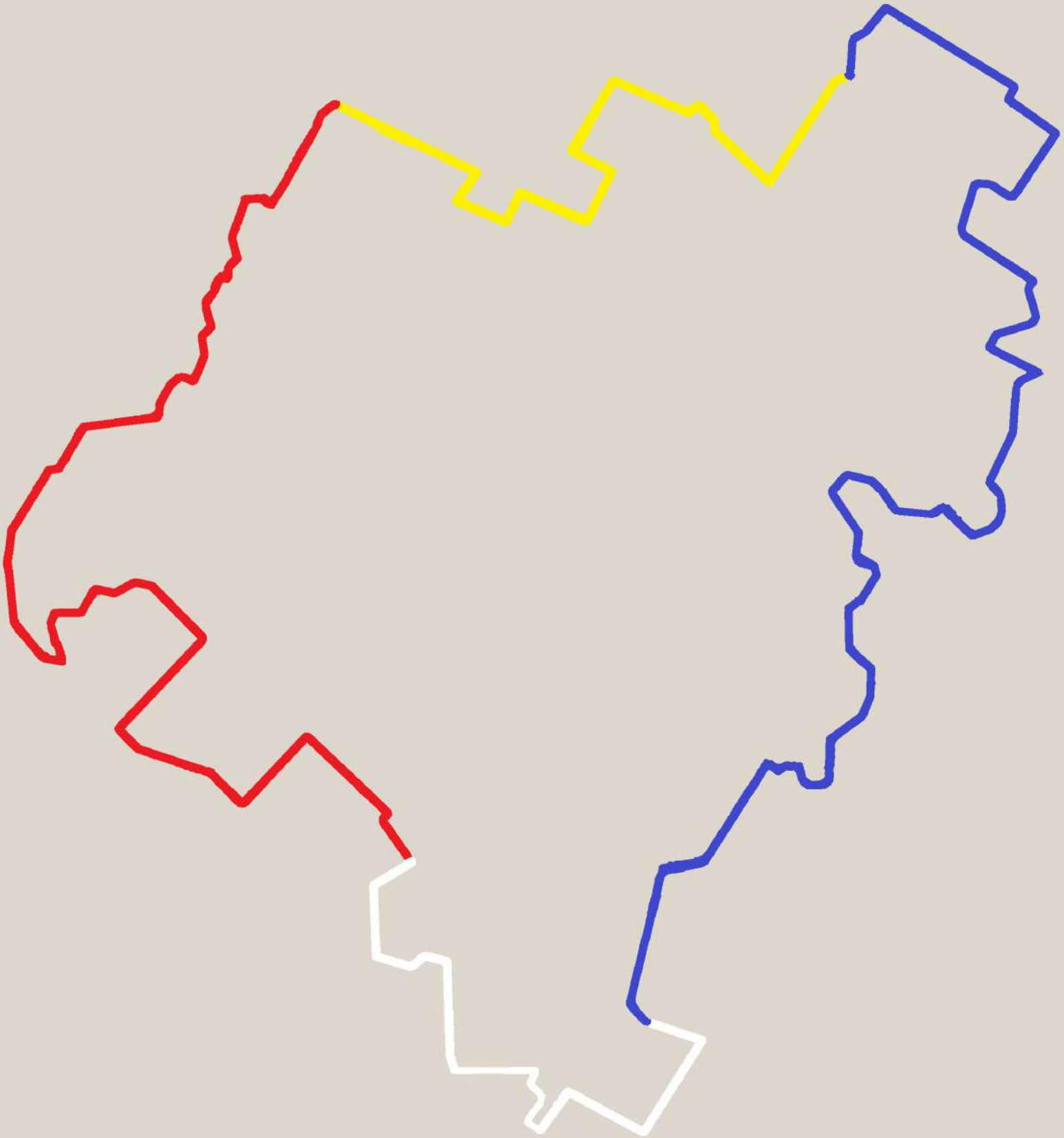
RZUT NA OSIEDLE KAMIENNA